డ్యూటీ డాక్టర్ రావడంతో హాస్పిటల్ డ్యూటీ చేసి క్వార్టర్స్ చేరుకుని అయిదు నిముషాలసేపు మంచం మీద అడ్డంగా పడుకుని లేచింది. చాలా ఆకలివేయ సాగింది. లేచి భోజనం చేసింది. పక్కమీద ఒరుగ్గా పడగానే నిద్ర ముంచుకు వచ్చింది. నిద్ర లేచేటప్పటికి మూడు గంటలు కొట్టారు. "అయ్యోరామా" అనుకుంటూ వచ్చి కాఫీ తాగి మళ్ళీ హాస్పిటల్‌కు వెళ్ళింది.

ఎప్పటిలాగానే నిల్చున్నారు పేషెంట్స్. ఇసుక వేస్తే రాలనట్టు లేదు. గుంపులు గుంపులుగా వస్తున్నారు.

"టైమ్ ఐదు అయిపోయింది. రేపు రండి" అంటూ ఆయా అందరినీ పంపించేస్తున్నది.

"ఎక్కడెక్కడి ఊరి వాళ్ళో? లేక పక్క ఊళ్ళ నుంచి కూడా వస్తూ ఉంటారా?" ఆయా నడిగింది రాజేశ్వరి.

"చుట్టుపక్కల చిన్న చిన్న గ్రామా లున్నాయి. అక్కడి నుంచి కూడా వస్తారు. ఈ ఊరి వాళ్ళు కూడా చాలా మంది ఉన్నారు ఈవేళ వచ్చినవాళ్ళలో" అన్నది ఆయా.

"అయితే, ఇది పెద్ద ఊరే!" రాజేశ్వరి ఆశ్చర్యపడ్డది.

ఆయా ఏదో చెప్పాలనుకుని రాజేశ్వరి ముఖంలోకి చూసింది.

ఏమిటన్నట్టు చూసింది రాజేశ్వరి.

"ఊరికి వెళ్ళిన డాక్టరమ్మ గారు పేషెంట్లను చూసి రుసరుసలాడిపోయే వారు. హాస్పిటల్‌కు వచ్చినప్పటినుంచీ ఎప్పు డింటికి వెళతానా అని చూసేవారు. ఎప్పుడూ గడియారం చూసుకునేవారు. పేషెంట్ల మీద కోపం తెచ్చుకుని అరిచేవారు. అందుకని చాలా మంది ఇంకో ఊరికి వెళ్ళేవారు."

'అట్లాగా' అన్నట్టు చూసింది రాజేశ్వరి. క్వార్టర్స్ చేరుకుని చల్లగాలికి ఆరు బయట కుర్చీ వేయించుకుని కూర్చుంది.

'అయితే, ఈ ఊరు మరీ చిన్నది కాదు. బాగా జనాభా ఉన్న ఊరే నన్నమాట' అనుకుంది. ఏదో పల్లెటూరికి తనను బదిలీ చేశారనగానే తన ఫ్రెండ్సూ, సీనియర్ డాక్టర్లనూ సలహా అడిగింది. ఎమ్. బి. బి. ఎస్. పూర్తి చెయ్యగానే డి. జి. ఓ. చేసింది. ఎమ్. డి. కూడా వెంటనే చేసి డిగ్రీ తీసుకుంది గుంటూరులో. ఆ హాస్పిటల్‌లో అదృష్టం కొద్దీ ఉద్యోగం కూడా దొరికింది. ఇంక తను ఎక్కడికీ వెళ్ళక్కర్లేదు — అక్కడే స్థిరపడిపోవచ్చనుకుంది. కాని, ఒక సంవత్సరాన ఒక మన్య ప్రదేశంలోని పల్లెటూరికి బదిలీ చేస్తున్నట్టుగా కాగితం వచ్చింది. హాస్పిటల్లో అందరినీ సలహా సంప్రదించి మెడికల్ డైరెక్టర్‌ను కలుసుకుంది. తను ఉన్న పోస్టులో ఉంచమని అర్థించింది. డా... పల్లెటూరికి వెళ్ళలేనని మరీ మరీ చెప్పింది. ఆయన 'సరే, చూస్తా'నని చెప్పి ఆమె వెళ్ళిన మరునాడు మరో పల్లెటూరికి బదిలీ చేస్తూ, తప్పకుండా వెళ్ళి డ్యూటీలో జాయిన్ కావాలి ఒక వారం లోపల అంటూ ఆర్డర్స్ పంపాడు.

రాజేశ్వరికి కళ్ళనీళ్ళ పర్యంతం అయింది. కాని, చేయగలిగిందేమీ లేకపోయింది. ఆత్మ బంధువులా తనను కనిపెట్టుకుని ఉన్న గోవిందమ్మతో బయలుదేరి వెళ్ళింది.

అక్కడ తనకంటె పెద్ద డాక్టర్ రఘురావు. ఆయనను దర్శించి డ్యూటీలో జాయినయింది. స్టాఫంతా ఒక్కొక్కరే వచ్చి దణ్ణం పెట్టి వెళ్ళారు. వచ్చిన వారం రోజులవరకూ పని ఎక్కువనిపించింది. గుంటూరు హాస్పిటల్లో పదిమందితో తా నొకతెగా పనిచేసింది. ఇక్కడ తనొక్కతే కనక భారమనిపిస్తూంది. పదిహేను రోజు లయ్యేసరికి పని బాగా అలవాటుపడి పోయింది.

అప్పుడప్పుడు ఆయా రాజేశ్వరి కంటె ముందు ఉన్న డాక్టర్ని గురించి కబుర్లు చెబుతూ ఉండేది. డాక్టర్ సునందకు ఒక కొడుకూ, కూతురూ నట. ఆమె భర్త డాక్టర్ ఆటేజ్ ఎఫ్. ఆర్. సి. ఎస్. డిగ్రీకోసం విదేశాలకు వెళ్ళాడట. హాస్పిటల్ డ్యూటీ మీద ఉన్నప్పుడు కూడా తన పిల్లలను గురించే మాట్లాడేదట. వాళ్ళను గురించే ఆలోచిస్తూ ఉండేదట.

ఎంత పిల్లల మీద ప్రేమగల డాక్టరయినా ఉద్యోగమూ, దాని ధర్మమూ సక్రమంగా నిర్వర్తించవద్దా అను కుంది రాజేశ్వరి. మగవాళ్ళ మాదిరిగా ఉద్యోగాలు చేయదలుచుకున్నప్పుడు ఆ బాధ్యతలు కూడా వాళ్ళ లాగే నిర్వర్తించాలి. అన్నిటిలో సమానంగా ఉండాలని రాజేశ్వరి ఉద్దేశం.

ఈ మాట అనుకున్నప్పుడల్లా రాజేశ్వరికి కాలేజీ లెక్చరర్ మిస్ జోషీ జ్ఞాపకం వస్తుంది. ఆమె ఉద్యోగానికి దరఖాస్తు పెట్టేటప్పుడు పలుగురు పిల్లల తల్లి అయిన రేవతి కూడా పెట్టింది. అది ప్రైవేటు కాలేజీ. క్రైస్తవ మిషనరీలు నడిపేది. చివరకు సెలెక్షన్ కమిటీ మిస్ జోషీని సెలెక్టు చేసింది. వివాహితలూ, పిల్లల తల్లులూ సరిగా ఉద్యోగ ధర్మాలను నిర్వహించరనీ,

ఇల్లిందల సరస్వతీదేవి

వాళ్ళ ధ్యాసంతా ఎప్పుడూ పిల్లలమీదా, ఇంటిమీదా ఉంటుందనీ, భర్త ప్రభుత్వోద్యోగి అయితే ఉద్యోగాలు వదిలి పెట్టి వెళ్ళిపోతారనీ సెలెక్షన్ కమిటీ అభిప్రాయపడి, క్లాసు రాకపోయినా సరే నని మిస్ జోషీనే సెలెక్టు చేసుకున్న దట.

రాజేశ్వరి మెడికల్ కాలేజీకి వచ్చే టప్పటికి ఆడపిల్లలు చదువులు ఎంత ముఖ్య మనుకుంటారో కొందరు విద్యార్థినులు బుజువు చేశారు. ఆమెతో కూడా సర్వీసెస్ స్కూల్లో చదివి పాసయిన ఆరుగురు విద్యార్థినులు మెడికల్ కాలేజీకి దరఖాస్తు పెట్టి సీట్లు తెచ్చుకున్నారు. కాని, సుందరికి మొదటి సంవత్సరం పరీక్షల ముందర పెళ్ళయి పోయింది. భర్తతో జబల్‌పూర్ వెళ్ళి పోయింది. కావేరి, మణి, పుష్ప రెండో సంవత్సరం పరీక్ష వ్రాసి పెళ్ళిళ్ళు చేసు కున్నారు. మెడికల్ కోర్సు పూర్తిగా చదివి డాక్టర్లయింది రాజేశ్వరీ, రాధాను. ఇద్దరూ పాసయిన నాడు ప్రిన్సిపల్ "ఆడపిల్లలు మాకూ హక్కుందంటూ మెడికల్ కాలేజీలో సీట్లు తెచ్చు కుంటారు కాని, చదువు కొనసాగించే వరకూ నమ్మకం లేదు. చదువు పూర్తి చేసుకుని డాక్టర్లయినందుకు మిమ్మ ల్నిద్దరినీ అభినందిస్తున్నాను" అంటూ ఛలోక్తి విసిరారు.

ఆయన ఆ మాట అంటూంటే కాలేజీ చదువు వదిలి పెట్టిన వాళ్ళమీద ఎంతో కోపం వచ్చింది రాజేశ్వరికి. సిగ్గుతో తల వంచుకుంది.

మెడికల్ కోర్సు చదివేటప్పుడు రాజేశ్వరికి కూడా ఎన్నో ఆటంకాలు ఎదురవుతూ ఉండేవి. కాని, అవి గాలికి చెదిరిపోయే మేఘాల మాదిరిగా చెదిరి పోతూ ఉండేవి. తల్లి హేమలతమ్మ పోయేటప్పటికి రాజేశ్వరి మూడో సంవ త్సరం చదువుతూంది. మొదటినుంచి రాజేశ్వరి బంగారు పతకాలు బహుమతి పొందిన విద్యార్థిని. ఆమె అంటే ప్రొఫెసర్లకెంతో సంతోషం, గౌరవం, గర్వం కూడాను. ఒక నాడు ఆమె కాలేజీ నుంచి ఇంటికి వచ్చేసరికి తల్లీ, తండ్రీ మాట్లాడుకుంటున్నారు.

"రాజీ కోర్సు పూర్తిచేసేటప్పటికి దానికి ఎన్నేళ్ళు వస్తాయినే?" తల్లి అడుగుతూంది.

"తప్పకుండా పాసయితే ఇరవై మూడేళ్ళు దాటుతాయి. ఆపైన హౌస్ సర్జన్‌గా ఒక ఏడాది. ఇంకా పైన ఎమ్. డి. చెయ్యాలంటే మరో మూడేళ్ళు. ఎంత లేదన్నా రెండు మూడు ఏళ్ళు తక్కువగా ముప్ఫై వేసుకో" అంటున్నాడు తండ్రి.

"అయితే, దానికి పెళ్ళెప్పుడు? మూడు పదులు మీదికి వచ్చేస్తుందా?" తల్లి కంఠంలో ఆందోళన నినదించింది.

"అన్న మాటే."

"అప్పుడేం పెళ్ళి? అప్పుడైనా దానికి తగ్గ సవాడూ, జోడయిన వాడూ దొరకవద్దూ? సంబంధం దొరకటం చాలా కష్టం కదూ?"

"ఏం చేస్తాం మరి? ఈ డిగ్రీ మయిన కోర్సులో చేరిన పిల్లల కింతే" అన్నాడు తండ్రి.

"అందుకే కాబోలు చాలా మంది ఆడ డాక్టర్లకు పెళ్ళయిన సంబంధాలు దొరక్కపోవటం. పెళ్ళికాని వాళ్ళు చాలా మంది ఉన్నారు. మన రాజీ అట్లా పెళ్ళి కాకుండా ఉండిపోతుం దనుకుంటే నాకు చాలా బాధగా ఉంది. ఒక్కగా నొక్క పిల్ల. దానిమీదనే నా ప్రాణాలన్నీ పెట్టుకున్నాను." ఆమె కన్నీరు కార్చింది.

"అంత బెంగెలు పడద్దు. సాధార ణంగా డాక్టర్లకు డాక్టర్లే దొరుకు తారు. చదువుకునే రోజుల్లోనే చదువు కునే వాళ్ళలో ఎవర్నో ఒకరిని ఎన్నుకో కుండా ఉంటుందా? చదువు పూర్తయిన తరవాత పెళ్ళిళ్ళు చేసుకుంటారు చాలా మంది."

"అయితే, అప్పుడు మనం చేసే ట్టుంటుందా? మనం చూసినట్టుం టుందా? కులగోత్రాలు కలవవు. డిగ్రీ ఉంటే చాలనుకోవాలి." అంతేనా అన్నట్టు చూసింది తల్లి.

"మన రాజీని ఇంత పెద్ద చదువు చదివించినప్పుడు ఆ మాత్రపు సంస్కారానికి ఒప్పుకోవాలి. చిన్న కాస్త మనసు మార్చుకోకపోతే ఎలా?" నవ్వుతూనే సమాధాన పెట్టాడు."

వాళ్ళ సంభాషణలోని సారాంశ మేమిటో పక్క గదిలో ఉన్న రాజేశ్వరికి అర్థమయింది. అమ్మ ఎప్పుడూ దిగులుగా ఉండటం ఇందుకా అనుకున్నది. తనకుమాత్రం ధ్యాసంతా చదువుమీదనే ఉన్నది. తనతో ముఖాముఖి పెళ్ళి మాట ఎత్తకుండానే హేమలతమ్మ నాలుగు నెలల తరవాత చనిపోయింది. మెడికల్ కోర్సు పూర్తి అయేవరకూ తనను ఏ విషయంలోనూ నిర్బంధించకుండా తల్లి ఉన్నప్పటి కంటె గారాబంగా చూశాడు తండ్రి. కోర్సు పూర్తి కాగానే ఒకనాడు అతి మన్నితంగా పెళ్ళి ప్రశంస ఎత్తాడు.

"వైద్య వృత్తికి నా జీవితాన్ని అంకితం చెయ్యాలని నిశ్చయించుకున్నాను, నాన్నా!" అన్నది. ఆ మాట అనేటప్పుడు తన కాలేజీ ప్రిన్సిపల్ అన్న మాటలు మనసులో మెదులుతూనే ఉన్నాయి.

"నీ జీవితం దానికి అంకితం చెయ్య టానికి నేను అభ్యంతరం చెప్పటం

దాంపత్యం
గోక్షరమ్ము

లేదమ్మా. నీవు తోడబుట్టిన వాళ్ళెవరూ లేని ఒంటరిదానివి. నీకు జీవితంలో ఒక తోడు కావాలి. ఒక డాక్టర్నే ఎన్నుకో. ఇద్దరూ కలిసి పని చేసుకోండి. నేను చనిపోయే లోపల నీవు గృహిణివి కావాలి. అదే నా కోరిక" అన్నాడు. అయన కంఠంలోని బరువును చూసి ఆమె అదిరిపోయింది.

"ఇటువంటి మాట లని నా ధైర్యం పోగొట్టకు, నాన్నా. పెళ్ళి కాకపోతే ఏం? మనిష్తరం హాయిగా ఇలాగే ఉండాలి. అనవసరంగా బాధపడకండి ఈ వయసులో. మంచి సినిమా వచ్చిందట, రండి, చూద్దాం." అయన ఆ ప్రశంస ఎత్తినప్పుడల్లా ఏదో ప్రసంగంలోకి లాగి మరిపిస్తూ ఉండేది. హాస్పిటల్ నుంచి రాగానే రోగుల కబుర్లు, పత్రికలు, రాజకీయాలు ఎన్నెన్నో చెప్పి మనసు మళ్ళించే ప్రయత్నాలు చేస్తూ ఉండేది.

రాజేశ్వరి ఎమ్. డి. చేస్తూండగా అయన కిడ్నీ జబ్బు వల్ల పది రోజులు బాధపడి చనిపోయారు. ఆ దుఃఖంలో కూడా రాజేశ్వరి మనసంతా పరీక్షమీద కేంద్రీకరించి పాసయింది.

రాజేశ్వరికి ఏ పని చేసినా ప్రథమ శ్రేణికి చెందేటట్లు చేయాలని కాంక్ష. ఆమెకు ద్వితీయ శ్రేణి నచ్చదు. చదువులోనూ, డాక్టరయిన తరవాత డ్యూటీ చెయ్యటంలోనూ తన పంతం సాగించుకుంటూ వస్తూంది.

రాజేశ్వరి హాస్పిటల్‌కు వచ్చిన నెలకే పెద్ద డాక్టర్ రమణారావు ఈ విషయం గ్రహించాడు. తను కూడా ఆమెను చూసి రోగులతో నిదానంగా మాట్లాడటమూ, ఓపికతో వాళ్ళు చెప్పేది వినటమూ ప్రారంభించాడు.

"డాక్టర్, మీరు నాకు పాఠాలు నేర్పుతున్నారు" అనే వాడు నవ్వుతూ.

"నేను నేర్పటం ఏమిటి? డిగ్రీ తీసుకున్నప్పుడే మనం నేర్చుకున్నా" మనేది రాజేశ్వరి నవ్వుతూ.

రాజేశ్వరి అక్కడికి వచ్చిన తరవాత ఆ ఊరి మర్యాదలను కొన్ని పాటించవలసి వస్తూంది. కొందరు ధనికులు ఉన్నారు. వాళ్ళ కుటుంబాలు హాస్పిటల్‌కు రావు. ఏ చిన్న జబ్బు కయినా డాక్టర్ని ఇంటికి పిలుస్తారు. కొందరు హోదాతో పిలుస్తారు. కొందరు డబ్బిస్తాము రమ్మంటారు. అది పల్లెటూరు. తను తప్ప మరో ఆడ డాక్టర్ లేదు. పిలిచినప్పుడు వెళ్ళక తప్పటం లేదు రాజేశ్వరికి. పంచాయితీ సమితి ప్రెసిడెంట్ గారి అమ్మాయి గర్భిణి. ఆమెను చూడటానికి తరుచుగా రాజేశ్వరి అక్కడికి వెళ్ళవలసి వస్తూంది.

సాయంకాలం అయిదు గంటల తరవాత ఇంటి ముందర కుర్చీ వేసుకుని పత్రిక తిరగవేస్తున్నది రాజేశ్వరి ఒకనాడు. ఆ నాడు ఆదివారం. చాలా తీరిక.

"డాక్టర్ గారు పత్రికలో ముఖం దూరిస్తే అందరినీ మరిచిపోతారు కాబోలు."

తలఎత్తి చూసింది. పంచాయితీ సమితి ఛైర్మన్ గారూ, ఆయన వెంట మరొక యువకుడూ ఎదురుగా నిలబడ్డారు.

"ఈవేళ ఆదివారం కదా. అందుకని తీరిగ్గా పేపరు చూస్తున్నా. ఇలా వచ్చి కూర్చోండి." రెండు కుర్చీలు చూపించింది.

"ఈవేళ మీరు రాత్రికి మా ఇంటికి రావాలి. మా మనుమని నొప్పులు పడుతున్నది. మీరు పంపిన నర్సు వచ్చింది కాని — మీరు కూడా రావాలి సుమండీ" ఛైర్మన్ గారు కుర్చీలో సర్దుకుని కూర్చుంటూ అన్నారు. ఆయన పక్కనే ఆ యువకుడూ కూర్చున్నాడు.

వీళ్ళను చూసి నౌకరు గోవిందమ్మ కాఫీ కప్పులు తీసుకువచ్చింది.

"డాక్టర్ గారూ, వీరిని నేను పరిచయం చేయకుండానే కాఫీ కప్పు అందుకుంటున్నాను. వీరు ఇంజనీరు రామమోహనరావుగారు. నాగార్జునసాగర్ ప్రాజెక్టులో కూడా కొంతకాలం పని చేశారట. నెల రోజులు సెలవు తీసుకుని పల్లెటూరి గాలి మంచిదని ఇక్కడికి వచ్చారు. వారం రోజు లయింది." రాజేశ్వరికి ఆయనను పరిచయం చేశారు ఛైర్మన్‌గారు.

"ఈ డాక్టర్ గారు ఈ ఊరు వచ్చిన తరవాత ఈ ఊరి వాళ్ళే కాక, చుట్టు పక్కల ఆడవాళ్ళంతా ఈ హాస్పిటల్‌కే వస్తున్నారు." ఎంతో సంతోషంతో ఆమెను ఆ యువకుడికి పరిచయం చేశా రాయన.

"అందులో చెప్పుకోదగిన గొప్పతన మేమున్నది! మా వృత్తి అదే కదా?" తృప్తిగా జవాబిచ్చింది రాజేశ్వరి.

"వృత్తి ధర్మాన్ని చక్కగా నెరవేరుస్తున్నా రన్న మాట" అన్నాడు రామమోహన రావు ఆమెను వింతగా చూస్తూ.

ఆమెకు ఇటువంటి ప్రశంసలు కొత్తవి కావు. అటువంటి మాటలు ఆమె చెవివరకూ వెళ్ళనే వెళ్ళవు. మాటల కోసం కాదు కాని — ఎందుకో కళ్ళెత్తి అతడి ముఖంలోకి చూసింది.

అతడి కళ్ళు కొంటెగా నవ్వుతున్నాయి.

ఆ తరవాత ప్రసంగం వాళ్ళ మధ్య చాలా విషయాల మీదికి వెళ్ళింది. కొన్నిటి మీద దీర్ఘ చర్చ జరిగింది. కొన్ని నామమాత్రంగా స్పృశించి వదిలారు. వాళ్ళు వెళ్ళేటప్పుడు ఛైర్మన్ గారు మరొక సారి ఆమెకు ఆ రాత్రి తన కూతురిని చూసి వెళ్ళమని చెప్పారు.

రాజేశ్వరి హుషారుగా లేచి ఎనిమిది గంటలకు భోజనం చేసి గోవిందమ్మను వెంట తీసుకుని ఛైర్మన్ గారి ఇంటికి వెళ్ళింది. రాత్రి పన్నెండు గంటలకు పురుడు వచ్చింది. మగపిల్లవాడు పుట్టాడు. ఛైర్మన్‌గారూ, ఆయన భార్యా కూడా చాలా సంతోషపడ్డారు. రాజేశ్వరి ఒక దేవత అయిపోయింది వాళ్ళ దృష్టిలో. ఛైర్మన్ గారు స్వయంగా ఆమెను ఇంటివరకూ సాగనంపారు. ఆ దంపతుల దృష్టిలో రాజేశ్వరి ఆ ఇంటి పెద్దాడపడుచు. మంచి కూర, మంచి టిఫిన్— ఏదయినాసరే ముందు పెద్దాడపడుచుకు పంపకుండా వాళ్ళు అనుభవించలేక పోయేవారు.

ఆ ఆదివారం సాయంత్రం వేళ రామమోహనరావు ఛైర్మన్ గారి పెద్దకుమారుడితో కూడా వచ్చాడు.

"నాన్న మీకు చక్రకేళి పళ్ళు ఇమ్మన్నారు" అంటూ డజను అరటిపళ్ళు బల్లమీద పెట్టాడు ఛైర్మన్‌గారి కొడుకు మురహరి.

"రోజూ ఏదో ఒకటి మీ ఇంటి నుంచి రావలసిందేనా?" అంటూ వాళ్ళిద్దరికీ చెరొక పండు ఇచ్చి తినమన్నది రాజేశ్వరి.

బెదురుకోకుండా రాజేశ్వరీ, రామమోహనరావూ మాట్లాడుకున్నారు చాలా సేపు. అతడి సంభాషణ అంతా ఇంగ్లీషు లోనే ఉంది. చక్కని ఉచ్చారణ. ఎన్నెన్నో ఇతర దేశాల కబుర్లూ, వింతలూ, విశేషాలూ. స్నేహమూ, నాగరికత— అనర్గళంగా మాట్లాడేస్తున్నాడు. వెళ్ళేటప్పుడు మళ్ళీ కలుద్దామని వాగ్దానాలు కూడా చేసుకున్నారు.

అలా మూడు ఆదివారాలు గడిచాయి. క్రమంగా చనువూ, స్నేహమూ పెంపొందటం మొదలయింది. ఆమె దృష్టిలో అతడొక గొప్ప మేధావిగా, గొప్ప స్కాలర్‌గా ముద్రపడిపోయాడు.

నాలుగో ఆదివారం వచ్చింది. ఆ రోజు సాయంత్రం ఎప్పటిమాదిరిగా రామమోహనరావు వస్తాడని కుర్చీలు వేయించి ఎదురుచూసింది రాజేశ్వరి. 'ఇల్లస్ట్రేటెడ్ వీక్లీ', 'ఫిల్మ్‌ఫేర్', 'ఫెమినా' పత్రికలన్నీ తిరగవేస్తూ కూర్చుంది. మధ్య మధ్య ఎవరయినా వస్తారేమోనని గేటువైపు తలఎత్తి చూస్తున్నది. ఎవరూ రాలేదు.

రాజేశ్వరి ఉంటున్న క్వార్టర్సు అందంగా లేకపోయినా చాలా వీలుగా ఉన్నది. పెరటివైపు కూరగాయల మడులు, పాదులు, బీర, దొండ పాదులకు పందిళ్ళూ, ఇంటి ముందర పూలచెట్లూ, గజమున్నర ఎత్తు ప్రహారీ గోడలు, చిన్న గేటు. లోపల రెండు గదులు, హాలు, వంట ఇల్లు, చిన్న వరండా, బాత్‌రూమ్ సెపరేటు— ఒక చిన్న కుటుంబం ఉండటానికి ఎంతో వసతిగా ఉంది. రాజేశ్వరి ఇన్నిసార్లు ఒకసారి లోపలికి వచ్చింది. గేటు తోటంతా చూసి వాకిలి వైపుకు తిరిగింది. ఏదో అనుకున్న పని కానప్పుడు కలిగే చిరాకు ముఖం మీద స్పష్టంగా కనపడుతున్నది.

చివాలున తలుపు తీసి బయటపడి వెళ్ళినప్పుడు వేసుకునే చెప్పులు వేసుకుని హెడ్‌మాస్టరుగారింటికి వెళ్ళుతున్నానని గోవిందమ్మకు చెప్పి బయలుదేరింది. ఆ ఊళ్ళో విద్యుద్దీపాలు ఉండవనీ, ఊరంతా బురదగా ఉంటుందనీ, సిమెంటు రోడ్లు ఉండవనీ—ఏమిటేమిటో ఊహించుకుని భయపడిపోయింది రాజేశ్వరి అక్కడికి వచ్చేముందు. కాని, ఆ ఊళ్ళో కూడా విద్యుద్దీపాలు, తారు రోడ్లు, ఒక సినిమా హాలు ఉన్నాయి. పెద్ద వీధి నిండా మేడలూ, సిమెంటులో కట్టిన డాబాలు, కొత్త డిజైను గల ఇళ్ళూ ఉన్నాయి. పెద్ద వీధి చౌరస్తా మీద పెద్ద వ్యాపారం నడుస్తూ ఉంటుంది. అక్కడికి వచ్చిన తరవాత రాజేశ్వరి అభిప్రాయాలన్నీ మారి పోయాయి.

రాజేశ్వరికి హెడ్‌మాస్టర్ గారి భార్య ఉమాసుందరమ్మ వాకిట్లోనే ఎదురయింది మల్లెపూలు కోసుకుంటూ. రాజేశ్వరిని చూడగానే బుజంమీద చెయ్యేసి లోపలికి తీసుకువెళ్ళి హాల్లో ఉయ్యాల బల్ల మీద కూర్చోపెట్టి, తను కూడా పక్కన కూర్చుని—"ఏం కబుర్లు?" అంటూ ముఖంలోకి చూసింది.

"ఏముంది? ఈ మధ్య మీరు మా ఇంటికి రావటం మానేశారు. ఆదివారం వస్తే నాకేమీ తోచదు. అందుకని నేనే వచ్చాను" అన్నది బుంగమూతితో.

"చూశావా, చూశావా ఎంత అబద్ధమో! డాక్టరమ్మకు అబద్ధాలు కూడా ఆడటం వచ్చునన్న మాట!" అన్నది ఉమాసుందరమ్మ కోపాన్ని అభినయిస్తూ.

"అబద్ధమా! చాలా అన్యాయంగా మాట్లాడుతున్నారు!" తెల్లబోయి చూసింది రాజేశ్వరి.

ఉమాసుందరమ్మది పెద్ద వయసు కనక 'నీవు' అనే సంబోధిస్తుంది రాజేశ్వరిని. చనువుగా మాట్లాడుతుంది. ఆమె కొడుకులు ఇద్దరు పై చదువులకని నగరంలోనే ఉంటున్నారు. రాజేశ్వరి వచ్చినప్పటి నుంచి ఆడపిల్ల లేని కొరత తీరినట్లుగా ఉన్న దామెకు.

"నేను మొన్నటి ఆదివారం మీ ఇంటి గేటు వరకూ వచ్చాను. అప్పుడు డాక్టరమ్మ ఎవరితోనో మాట్లాడుతున్నది. పానకంలో పుడకలాగా నేనెందుకని

పెనక్కి తిరిగాడు" ఉమాసుందరమ్మ కొంటెగా రాజేశ్వరి ముఖంలోకి చూసింది.

"ఓహో అదా సంగతి! ఆయనెవరో ఇంజనీరట. సెలవు తీసుకుని ఈ ఊరు వచ్చారట. ఛైర్మన్‌గారు తీసుకు వచ్చారు. తరవాత రెండుసార్లు— ఒక సారి ఆయన కొడుకుతోనూ, ఒకసారి ఒంటరిగానూ—వచ్చాడు. ఏదో పిచ్చాపాటీ మాట్లాడుకున్నాం." మామూలు ధోరణిలో చెప్పింది రాజేశ్వరి.

"నా మనసులో ఉన్న మాట చెప్పమన్నా మరి! నే నేమనుకున్నానంటే, ఆయన ఎవరో గాని, మా డాక్టరమ్మకు ఈడూ జోడూ కలిసినట్టుగా ఉన్నాడు. ఆమె త్వరగా మేలుకుంటే బాగుంటుం దను కున్నా. ఏదో సరదాగా కబుర్లు చెప్పు కుంటూ సంతోషంగా ఉన్నారు. నా కోరిక తీర్చక పోతుందా అని ఆశపడుతూ తిరిగి వెళ్ళిపోయాను."

ఉమాసుందరమ్మగారి ఇంటి చక్కిలా లంటే రాజేశ్వరికి ఎంతో ఇష్టం. వెళ్ళి నప్పుడల్లా అడిగి పెట్టించుకుంటుంది. రాజేశ్వరిని చూడగానే లోపలికి వెళ్ళి చక్కిలాల పళ్ళెం తీసుకు వచ్చింది ఉమాసుందరమ్మ.

"నాకు మిమ్మల్ని 'అక్కా' అని పిలవాల నుంది. నాకు అక్కలు లేరు. నాకు ఆ కోరిక అలాగే నిలిచిపోయింది." చక్కిలాలు ఉంచి పళ్ళెం నిండా పోసుకుని తినటం మొదలు పెట్టింది.

"పిలు, నేను వద్దన్నానా? అప్పుడేం చేస్తానో తెలుసా? అక్కా అనగానే నాకు అధికారం వస్తుంది. ఒక మరిది గారిని తీసుకువచ్చి మూడు ముళ్ళూ వేయి స్తాను." ఏమనుకుంటున్నావో అన్నట్టు చూసింది ఉమాసుందరమ్మ.

రాజేశ్వరి విరగబడి నవ్వింది. ఆ నవ్వు మా అమ్మా, నాన్నా ఏం చెయ్యలేక పోయారు గాని, నీవేం చేస్తా వన్నట్టుంది.

"నీ నవ్వు నా కర్థమయింది. నేనలా ఊరికే చెప్పేదాన్ని కాదు. నాకు ప్రియ మాలతి. ఈపాటికి మా మరిది—అంటే మా వారి తమ్ముడు—ఉత్తరం వ్రాశాడు. ఆయన ఒక కంపెనీకి మేనేజరుగా ఉన్నారు. ప్రమోషను కూడా వచ్చిందట. ఇన్నాళ్ళూ దానికోసమే ఆగాడట. ఇప్పుడు మీరు చెప్పినట్టు వింటాను, పిల్లని చూడమని వ్రాశాడు. ఇదిగో ఫోటో. చూడు." చేతి కిచ్చింది.

"నాకు పెళ్ళికావలసినప్పుడు మీ దగ్గరికి వస్తాను." నవ్వుతూ ఫోటో తిరిగి ఇచ్చేసింది రాజేశ్వరి.

"ఒక నెల వ్యవధిస్తా, బాగా ఆలోచించుకో."

ఇద్దరూ కులాసాగా ఎక్కడెక్కడివో కబుర్లు చెప్పుకున్నారు. జీవితంలో తను పోగొట్టుకున్న తల్లిదండ్రుల ప్రేమా ఆప్యాయతా, వాత్సల్యమూ రాజేశ్వరికి ఉమాసుందరమ్మ దగ్గర పుష్కలంగా లభిస్తున్నాయి.

ఎనిమిది గంటల వేళ రాజేశ్వరి ఇంటికి వచ్చి భోజనం చెయ్యాలని బల్ల ముందర కూర్చుంది. గోవిందమ్మ భోజన పదార్థా లన్నీ తీసుకువచ్చి బల్లమీద పెట్టింది. అన్నీ వడ్డించుకుని కలుపుకోబోతూ తల ఎత్తి చూసింది, ఏదో అలికిడి అయి నట్టుగా తోచి.

బల్లదగ్గరగా నిలబడ్డాడు రామ మోహనరావు. దిగ్గున లేచింది రాజేశ్వరి సంభ్రమంతో. "భోజనం చేద్దురుగాని, కూర్చోండి" అన్నది.

కుర్చీ దగ్గరకు లాక్కుని కూర్చుంటూ "నా సెలవు అయిపోతున్నది. డ్యూటీలో జాయిన్ కావాలి. అదే ఆలోచిస్తూ ఊరి బయట పొలాలవేపు వెళ్ళి కాలు సాగే వరకూ తిరిగి వస్తున్నా" అన్నాడు.

"అందుకే భోజనంచేసి విశ్రాంతి తీసుకోండి" అన్నది.

"ఆహా వద్దు, వద్దు. ఈవేళ నేను భోజనం చెయ్యదలుచుకోలేదు."

"ఎందుకని?"

"నన్నో పాడు ఊరికి బదిలీ చేశారు. అక్కడి నీళ్ళు నా కసలే పడవు. అక్కడ రాజకీయాలంటేనే నాకు అసహ్యం."

"అయ్యో, ఆ దిగులుతో భోజనం చెయ్యరా ఏమిటి?" ఆదుర్దా పడ్డది రాజేశ్వరి.

"ఆ బదిలీ ఆర్డరు చూడగానే ఆకలి చచ్చిపోయింది."

"అయితే, ఒక పని చెయ్యండి. సెలవు పొడిగించండి. ప్రాణం కొన్నాళ్ళపాటు నిశ్చింతగా ఉంటుంది. ఏదో కాస్త మీకు ఇష్టమున్నంతవరకూ భోజనం చెయ్యండి. నా కంపెనీ కోసమయినా చెయ్యాలి." గునిసింది రాజేశ్వరి.

ఎట్లాగో అతణ్ణి ఒప్పించి పళ్ళెంలో వడ్డించింది. భోజనా లయిన తరవాత ఏవేవో కబుర్లు చెప్పుకున్నారు.

"వస్తాను మరి" అంటూ అతను వెళ్ళిపోయాడు.

రాజేశ్వరి పక్కమీద పడుకుంది కాని, ఉమాసుందరమ్మ మాటలే చెవిలో మార్మోగటం మొదలుపెట్టాయి. మధ్య మధ్య రామమోహనరావు ముఖం నిండుగా నవ్వుతూ కళ్ళకు కట్టినట్టుగా ఉంది. అతనిది ఎంత మెత్తటి హృదయం! ఎంత స్నేహశీలి! భుజం తట్టి మనసులో కోరబడుతున్నాయి. తియ్యటి మాటలు...గిలిగింతలు పెట్టే కంఠస్వరం. ఇదేమిటి? గది తలుపులు వేసుకున్నా మనసంతా ఆక్రమించుకుని

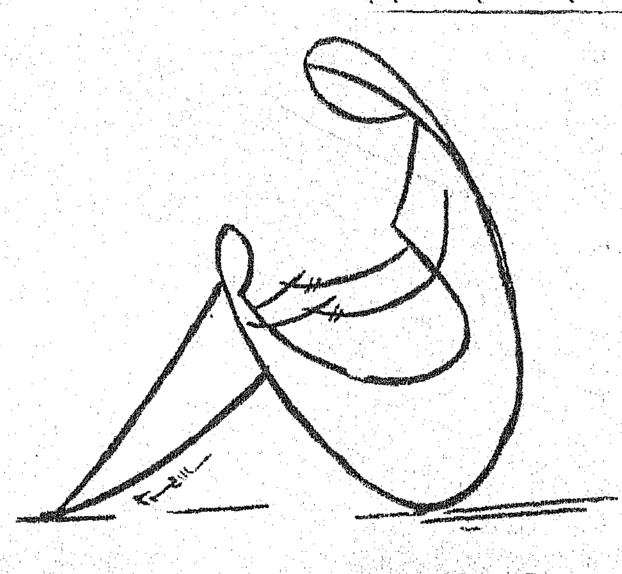

రేఖా సుందరి

చిత్రం—ప్రేమకుమార్ (ఖమ్మం)

కూర్చున్నాడు! ఆమె మనసంతా అతనితో నిండుకుపోయి మహా సముద్రంలా ఉంది. నిద్ర పట్టదు. పట్టినా అది కలతనిద్ర.

ఎప్పటికో ఆమెకు నిద్ర పట్టింది. ప్రొద్దుటే లేచి హాస్పిటల్ డ్యూటీ చేసి వచ్చింది. ఇంటికి వచ్చేటప్పుడే ఛైర్మన్ గారి అమ్మాయిని చూసి ఒక ఇంజక్షన్ ఇచ్చి వచ్చింది. ఆ మరునాడే ఛైర్మన్ గారి ఇంట్లో నామకరణ మహో త్సవం. భారతీ డాక్టరమ్మకు ఒక పట్టుచీరె, బుట్ట నిండా పళ్ళు ఇచ్చి నమస్కారం చేసింది. ఆ రాత్రికి ఛైర్మన్ గారింట్లో విందుభోజనాలు. రామ మోహనరావు పక్కన, అబ్బ, కొసరి కొసరి వడ్డించటం! చూపులతోనే తినేయటం రాజేశ్వరి తప్పించుకోలేక పోయింది.

తరవాత రెండు రోజుల వరకూ పని తీరిక లేకపోయింది. హాస్పిటల్ నుంచి ఇంటికి రాగానే అలసినట్టుగా పడుకునేది. అలా పడుకున్న సమయాలలో రామ మోహనరావు చిలిపి నవ్వులు నవ్వుతూ ఎదురుగా నిలబడినట్టనిపించేది. ఉమా సుందరమ్మ అన్న మాట ఈడూ జోడూ చెవులలో గింగురు లెత్తించేది.

ఈడూ జోడుగా కుదిరినంత మాత్రాన అలా అనుకోటమేనా? ఏం నిజము?

ఒళ్ళు జలదరించిన ట్లనిపించింది. ఆమె అదుపులో పెట్టినా వినిపించుకో కుండా మనసు గంతులు వేస్తున్నది.

సాయంత్రం రాజేశ్వరి హాస్పిటల్ నుంచి వచ్చేసరికి లానులో కూర్చుని ఉన్నాడు ఒకనాడు రామమోహనరావు. ఆమె చిరునవ్వుతోనే పలకరించి, లోపలికి వెళ్ళి ముఖం కడుక్కుని బట్టలు మార్చుకుని వచ్చింది. గోవిందమ్మ కాఫీ తీసుకువచ్చింది.

మామూలు కుశల ప్రశ్నలు అయిన తరవాత రామమోహనరావు తన కుర్చీ రాజేశ్వరికి దగ్గరగా లాక్కుంటూ "నేను మిమ్మల్ని అడిగినదానికి సమాధానం కావాలి. నేను ఇక్కడ ఉంటాను అనేది కూడా మీ సమాధానం మీద ఆధార పడి ఉంది." చేతి కడియాలు వేలికి చుట్టు కుని గిరగిరా తిప్పటం మొదలు పెట్టాడు.

అర్థాంతరంలో ఆగిపోయి తల ఎత్తి అతడి కళ్ళలోకి చూసింది రాజేశ్వరి.

"ఆ విషయంలేం అడిగేరు? నాకేదో చెప్పాలి." చూపులతోనే ఆమెను తల క్రిందులు చేస్తున్నాడు. తన కా పారవశ్యం దేనికి? అతడి చూపులకు అంత ప్రభావం ఉన్నదా? ఆమెకు అంతా అగమ్యగోచరంగా ఉంది.

"నన్ను ... నన్ను కొంచెం ఆలోచించుకో నివ్వండి." అడుగుతున్నది ఆమె నాలుక.

"ఇంకా ఆలోచనా? అంటే మీరు ప్రశ్నకు సమాధానం చెప్పటానికి మూడు రోజుల కంటె ఎక్కువ కావాలా? అయితే, అది కాని మాటే. స్పష్టంగా కనిపిస్తూనే ఉంది. సరే, మంచిదండి, డాక్టర్ గారూ, స్నేహితులుగానే విడిపోదాం. సెలవు. వస్తాను మరి." లేచి నిలబడ్డాడు చేతులు జోడించి.

రాజేశ్వరికి ప్రాణాలు ఎవరో లాగే స్తున్నట్లనిపించింది. ధైర్యం తెచ్చు కుంటూ "మీ రడిగిన ప్రశ్న చిన్నది కాదు. చాలా పెద్దది. జీవిత సమస్య. నా కొకవారం వ్యవధి నివ్వండి." అన్నది నవ్వుగా ముఖం పెట్టి.

"మంచిది. మీ ఇష్టం వచ్చినట్లే

కాగివ్వండి. ఎప్పుడయినా నాకు కావలసింది పట్టే సమాధానం కాదు. గట్టిది కావాలి. అదే వింటున్నారా?" ఖండించినట్లు మాట్లాడాడు.

"మీరు ఎవరినైనా శాసించగలరు. మీ దన్నట్లు వినకపోతే శిక్షించనూ గలరు."

అత డొక కొంటె చూపు విసిరాడు ఆమె ముఖం లోకి. ఆమె తబ్బిబ్బయిపోయింది.

ఎనిమిది గంటలకు ఇద్దరూ లేచారు. అతను గేటు దాటే వరకూ చూసి ఆమె లోపలికి వెళ్ళి భోజనం చేసి పడక చేరింది.

ఆ మరునాడు లేదు — మూడవ నాడు రాజేశ్వరి డాక్టర్ రమణారావు ఆఫీసు రూములోకి వెళ్ళినప్పుడు ఆయన అన్నారు:

"డాక్టర్ రాజేశ్వరీ. ఈ ఉదయం ఒక కేసు వచ్చింది. ఎపెండిసైటిస్ ఏమోనని అనుమానంగా ఉంది. ఇప్పుడు మందిచ్చాను. నొప్పి తగ్గుతున్నది. ఆ నొప్పి మళ్ళీ వచ్చేటట్లయితే రేపు ఆపరేషన్ తప్పదు. నాకు మీరు ఎసిస్టు చేయవలసి వస్తుంది. సాయంత్రం డ్యూటీకి వచ్చినప్పుడు ఆ కేసు చూడాలి మీరు. పేషెంటు ఎట్లా ఉన్నదీ నాకు రిపోర్టు పంపాలి."

సరేనని తల ఊపింది. సాయంత్రం డ్యూటీలోకి వస్తూనే ఆ పేషెంటు ఎక్కడ అని వెతుక్కుంటూ వెళ్ళింది. మంచం దగ్గరికి వెళ్ళి చూసి గతుక్కుమన్నది. భయం, అదుర్దా పొగలూ సెగలుగా ఆమెను ఆవరించాయి. నిద్ర పోతుంటే లేపటం ఎందుకని తన వార్డులో పని చూసుకుని మళ్ళీ వచ్చింది. డాక్టర్ని చూడగానే రామమోహనరావు పక్కకు తిరుగుతూ నవ్వాడు.

"మీ రిక్కడికి ఎప్పుడొచ్చారు? నొప్పి ఎప్పటి నుండి?" ఆదుర్దాగా అడిగింది రాజేశ్వరి.

ఆమె ముఖంవంకే చూస్తూ చెప్పాడు:

"ఇప్పుడు ఎట్లా ఉంది? పగలు నిద్ర పట్టిందా?"

"మందుతోటి నిద్రపట్టింది. నిద్ర లోనే నొప్పికూడా తగ్గుతోంది."

డాక్టర్గా ఆమె అతడిని పరీక్ష చేసింది. వార్డు బాయ్ చేత మందు తెప్పించి ఇచ్చింది.

"డాక్టర్, నన్ను మందులతో నిద్ర పుచ్చకండి. ఆ నొప్పేదో బాగా రానివ్వండి. ఆపరేషన్ చేసెయ్యండి. బిళ్ళ లాడనే చచ్చిపోతాను."

"ఆ ప్లానంతా మా కొదిలి పెట్టాలి. మీరు నిశ్చింతగా ఉండి మే మేది ఇస్తే అది తీసుకోవాలి. మా చేతుల్లోకి వచ్చిన తరవాత మా ఇష్టమే" అంది తెచ్చి పెట్టుకున్న గాంభీర్యంతో.

"ఎందుకు? నాకు బ్రతుకుమీద లిపి చచ్చిపోయింది. బ్రతికినా చచ్చినట్టే లెక్క." ముఖంమీద నైరాశ్యం పులుముకుంటూ కనుబొమలు చిట్లించాడు.

డాక్టర్గా ఆమె అతడికి ధైర్యం చెప్పటానికి ఎన్నెన్నో కబుర్లు చెప్పటం మొదలుపెట్టింది, మంచం దగ్గరగా స్టూలు లాక్కుని. ఆమె ప్రయత్నమంతా అతడికి బ్రతుకులో నైరాశ్యం పోగొట్టాలని. పొద్దుపోయేవరకూ కూర్చుని అతడికి కావలసినవన్నీ తెప్పించి ఇస్తూ, కబుర్లతో అతడికి ఉత్సాహం కల్పించటానికి ప్రయత్నించింది.

ఆ మరునాడూ, తరవాత రెండు రోజులూ అతడికి ఆపరేషన్ చేయతగినంత నొప్పి రాలేదు. కాని, డాక్టరు అతడిని హాస్పిటల్లోనే ఉంచాడు.

రాజేశ్వరి ఇంటికి వచ్చి భోజనం చేసి పగలంతా హాస్పిటల్లోనే ఉండేది. అతడికి ఏదోరకంగా కాలక్షేపం కలిగించేది. అతడు చిన్నపిల్లవాడిలా మందు తీసుకోవటానికీ, పాలు తాగటానికీ మారాము చేసేవాడు. ఆమె పిల్లలను మాటలతో మరిపించినట్లు మరిపించి బ్రతిమిలాడేది.

అయిదు రోజులు హాస్పిటల్లో ఉన్న తరవాత డాక్టర్ రమణారావు రామమోహనరావును ఇంటికి వెళ్ళవచ్చన్నాడు. ఎప్పుడయినా నొప్పి వస్తే తీసుకోవలసిన మందులు రాసి ఇచ్చాడు.

రాజేశ్వరి చూడటానికి వచ్చేటప్పటికి రామమోహనరావు మంచం మీద కూర్చున్నాడు.

"తల దువ్వుకున్నారు. ఇస్త్రీ బట్టలు వేసుకున్నారు. చాలా హుషారుగా ఉన్నట్టున్నారు ఏమిటి సంగతి?" నవ్వుతూ మంచం దగ్గరగా నిలబడ్డది.

"డాక్టరుగారు ఇంటికి వెళ్ళచ్చు అన్నారు. మీకోసమే ఎదురుచూస్తున్నాను. మీరు రాగానే చెప్పి వెళ్ళిపోదామని" అన్నాడు.

"డాక్టరుగారు ఇంటికి వెళ్ళమంటే సంతోషంగా ఉంటారు పేషెంట్లు. మీ రిలా దిన్నబుచ్చుకుని కూర్చున్నారేం?" పెద్ద పెద్ద పూల నైలాను చీరె కట్టుకుని, దాని మీద తెల్ల కోటు వేసుకుంది. కోటు జేబుల్లో చేతులు పెట్టుకుంటూ ఇటూ, అటూ చూస్తున్నది.

"నా మటుకు నాకు ఇక్కడే ఉంటేనే సంతోషంగా ఉంది. ఇంటికి వెళ్ళటమంటే ఏడుపుగాక ఇంకేముంటుంది?" ఆమె వైపు వింతగా చూశాడు.

రాజేశ్వరి అదేమీ పట్టించుకోనట్లుగా కాసేపు నిలబడి. మంచిదండి. నమస్కారం. వస్తాను" అని రోగుల మంచాలమధ్యగా నడుస్తూ వెళ్ళిపోయింది, ఇంక ఒక్క నిమిషం ఎక్కువ నిలబడితే అతడి మాటలు శ్రుతి మించుతాయని.

మూడు నాలుగు రోజులు వరుసగా రాజేశ్వరికి సాయంత్రం వేళ విజిటర్సు ఎవరూ లేరు. ఆమె ఒక రోజు ఉమా సుందరమ్మను చూసి ఒక గంటకాలం గడిపి వచ్చింది.

కుటుంబ నియంత్రణకు సంబంధించిన నాలుగు ఆపరేషన్లు చేసి, రెండు కష్టమయిన కాన్పులు చేసి ఇంటికి వచ్చింది రాజేశ్వరి. ఆ నాడు శనివారం. ఆ నాడు వెంకటేశ్వర స్వామిని ధ్యానిస్తూ గడపటం చిన్నప్పటినుంచీ అలవాటు. డాక్టరయిన తరవాత [illegible] సాయంత్రం వేళ ఒక అయిదు నిమిషాలు స్వామి స్తోత్రాలు మననం చేసుకుంటుంది. ఆమె స్తోత్రం పఠించి, పత్రిక చూసుకుని ఇక లోపలికి వెళ్ళాలనుకుని లేవబోతుండగా రామమోహనరావు వచ్చాడు.

"ఎలా ఉంది మీ ఒంట్లో?" అంటూ కూర్చోవటానికి కుర్చీ చూపించింది.

"హాస్పిటల్లో ఉన్నన్నాళ్ళూ బాగా చూశారు. జీవితంమీద ఆశ కల్పించారు. కోరికలు రేకెత్తించారు. కొండ మీది నుంచి ఒక్కసారి లోయలోకి తోసినట్లుగా ఇంటికి తోలేశారు. ఇంక ఆ పేషెంట్లు ఎట్లా ఉంటే మీకేం?" మందహాసం చేశాడు.

"డాక్టర్లు హాస్పిటల్లో బాగా చూస్తారు. ఇంటికి రమ్మని పిలిస్తే కూడా వస్తారు. ఇందులో మా తప్పేమిటో చూపించండి." నవ్వుతూ సమాధాన మిచ్చింది.

"అలాగా!" దీర్ఘంతీసి ఆమె ముఖంలోకి చూస్తూ, "నా విజ్ఞప్తి ఏమయింది?" అన్నాడు, ఆ చూపులో ఆమెను పరవశింప జేయాలన్న భావం స్పష్టంగా కనపడేటట్లుగా ముఖం పెట్టి.

"నేను వారమన్నాను కదా. అందులో అయిదు రోజులు నేను ఆ విషయాన్ని గురించి ఆలోచించనే లేదు. ఆ అయిదు రోజులూ పగలంతా మీ సమక్షంలోనే ఉన్నాను కదా. రాత్రిళ్ళు అలిసిపోయి పట్లయి నిద్రపోయేదాన్ని." చేతి వేళ్ళను సవరించుకుంటూ అన్నది.

"అయితే,మరెప్పుడు నాకు జవాబు?"

"రేపు."

"అంటే, గోడమీద రాసిపెట్టిన రేపు వంటిది కాదుకదా?"

"అబ్బెబ్బే. నిజంగా రేపు నా జవాబు వింటారు గాని."

'ఓ కే' అంటూ పెద్ద పెద్ద అంగలు [illegible] ఆమె [illegible] ఆ [illegible] అతడు [illegible] రోజులూ పెళ్ళి [illegible] ఆలోచించ లేదన్నది [illegible] నిద్ర పట్టలేదు. ఆమె [illegible] లేదు. [illegible] బాధ పెట్టింది. [illegible] చేసుకుని [illegible] పెట్టినప్పుడు ఆమె ముఖం సంతోషంతో వెలిగి పోయింది. మన సెంతో తేలిక అయింది. [illegible] ఆ రాత్రి హాయిగా నిద్రపోయింది.

మరునాడు సాయంత్రం అయిదు గంటల తరవాత రామమోహనరావు [illegible] నుంచి టిఫిన్ తెప్పించింది. [illegible] కాఫీ [illegible] పత్రిక చేత పట్టుకుని కూర్చుంది.

ఆరు, ఏడు గంటల మధ్యలో ఆమెకు ఒక సందేహం కలిగింది. [illegible] 'రెడ్డి' మీద [illegible] ఆమె [illegible] ఉండదా? [illegible] చెప్పలేకపోయిందా? [illegible] ఉన్నావేమో?

ఒప్పుకో, చెప్పలేకపోయింది. [illegible] ఉండగా [illegible] మాట్లాడలేకపోయింది. [illegible] అయి పోయింది. [illegible] అది [illegible] ఏమా నుది?

[illegible] పని కాదు. ఎప్పుడూ అతడికి సమాధానమిచ్చి సంతోషపెట్టాలి. [illegible] ఉన్న [illegible] బాధ్యతలు [illegible] పస్తుంది. ఇంటి పనులూ చదివి, ఇన్నాళ్ళనుంచి ఉద్యోగం చేస్తూ ఆ [illegible] ఏమిటి? [illegible] కాదు. కాని, [illegible] మరి!

"[illegible] ఉన్నాడు డాక్టర్గారూ? నేను వచ్చి అయిదు నిమిషాలు అయినా ముఖమెత్తి చూడలేదు." కుర్చీ లాక్కుని కూర్చున్నాడు.

రెండు నిమిషాలు మౌనం ఇద్దరి మధ్యా సంచరించింది.

"మీరు ఇంకా కూర్చోమని కుర్చీ కూడా చూపించలేదని నాకు నేనే ఆహ్వా నించుకుని కూర్చున్నాను." నవ్వాడు.

ఆమె [illegible] అతడి ముఖంలోకి చూసి నవ్వింది. ఆ నవ్వుతో అతడికి కొంచెం ధైర్యం వచ్చింది. కొంతసేపు ఏదో కబుర్లలోకి దింపాడు ఆమెను. [illegible] ఉప్పు, క్రికెట్ ఆటగాడట. ఇతర [illegible] కూడా వెళ్ళి మాచెస్ [illegible]

వస్తూ ఉండేవాడట. తనకు ఇంజనీరింగ్ కాలేజీలో సీటు వచ్చి చదువుతుండగానే ఇచ్చారట. ఉద్యోగ భారం పెళ్ళి ఆశలన్నీ అడుగున పడిపోతున్నాయట. అలా చెప్పుకుపోతూ పోతున్నాడు.

"ఆఁ. డాక్టర్‌గారూ! నన్ను పెళ్ళి చేసుకోమన్నారా?" గాంభీర్యాన్ని నటిస్తూ, నవ్వును అణచి పెట్టుకుంటూ అడిగాడు.

ఉలిక్కిపడ్డది రాజేశ్వరి ఆ మాటలకి.

"ఉండండి. అప్పుడే వెళతారా? మీ కోసం స్పెషల్‌గా చేయించిన కాఫీ, టిఫిన్ తీసుకుని వెళ్ళుదురుగాని. లోపలికి వెళదాం, రండి." లోపలికి తీసుకువెళ్ళింది.

డైనింగ్ టేబుల్ మీద సర్వమూ సిద్ధం చేయబడి ఉన్నాయి. సమోసాలు, బాసందీ, పెరుగు వడ — ప్లేట్లో అన్నీ సర్ది అతడి ముందు పెట్టింది.

"తీసుకోండి." అతడు కూర్చున్న తరవాత తను కూడా కూర్చుని ప్లేటు ముందుకు లాక్కుంది.

"అబ్బబ్బ! ఇన్ని డిషెస్సా! ఇవన్నీ నాకోసమే! ఇవన్నీ పెట్టి సాగనంపుతారు కాబోలు. ఎల్లకాలం ఇదంతా దాచిపెట్టు కొమ్మనా? డాక్టర్‌గారు ఎట్లాగయినా గట్టివారే?"

రాజేశ్వరి రాత్రి నుంచీ తను చెప్ప దలుచుకున్న మాటలు మననం చేసుకుంటున్నది. జంకు పోగొట్టుకుని ధైర్యం తెచ్చుకుంటున్నది. కాని, అతడినీ, అతడి మాటలనూ చూడగానే మళ్ళీ అరికాళ్ళ చెమటలు పడుతున్నాయి. నోట్లో నుంచి మాట పైకి రావడం లేదు.

అతడు ఆమె మనసులోని భావాలను ఒక కంట కనిపెడుతూ ఉపాహారాలన్నీ పూర్తి చేశాడు.

కప్పులో కాఫీ నింపి రాజేశ్వరి అతడి ముందు పెట్టింది.

"తీసుకోండి. ఆలోచిస్తున్నారేం? చల్లగా ఉందేమిటి? వేడిది తెప్పించమంటారా?" అడిగింది రాజేశ్వరి.

"ఈ వేడి చాలు. ఈ కాఫీ కూడా తాగేసిన తరవాత ఇక వెళ్ళవలసిందే గదా? అందుకని నిదానంగా ఒక్కొక్క చుక్కా తాగుదా మనుకుంటున్నాను."

ఆమె ఆ మాటకు నవ్వింది ఫక్కున. తాను తాగుతున్న కాఫీ కొంత చీరెమీద ఒలికింది. అతడిని క్రీగంట చూస్తూ తువాలుతో తుడుచుకుంది. అతడు తననే చూస్తున్నాడని గ్రహించి తల వంచుకుంది.

"ఆఁ. నేను వద్దనుకుంటూనే గటగట కాఫీ తాగేశాను." అత డొక కంటి చూపు విసిరాడు ఆమె మీదికి.

ఆమె చలించిపోయింది. "అబ్బబ్బ! అలా చూడకండి నా వైపు. నేను భరించ లేను." మాట పైకి పెగల్లేదు. ఆమె తన్మయత్వంలో పెదవులు బిగిసిపోయింది.

"చెప్పండి, నాకు ఉత్కంఠ మవుతున్నది." గుసగుసలాడుతున్నట్టు ఆమె చెవి దగ్గరగా అన్నాడు.

"నాకు నచ్చే జవాబే ఇచ్చాను. ఇప్పుడు తృప్తి అయిందా?" ఒకసారి ముఖమెత్తి అతడి కళ్ళల్లోకి చూసింది.

అతడు ఎగిరి గంతు వేశాడు. "థాంక్స్, థాంక్స్. ఇంత తియ్యని సమాధానానికి నేనేం బహుమతి ఇవ్వాలి?" దగ్గరగా వచ్చాడు, రెండు చేతులూ చాపుతూ.

ఆమె వెనక్కు అడుగు వేసి అతడి చెయ్యి అందుకుని ఊపింది. వ్యక్తపరచరాని ఆనందంలో ఇద్దరూ దాపునే ఉన్న కుర్చీల దగ్గరికి వచ్చారు. రాత్రి ఎనిమిది గంటల వరకూ ఇద్దరి మధ్య ఎన్నో కబుర్లు దొర్లిపోయాయి. చివరకు అతడు మరో రెండు నెలలు సెలవు పెట్టటానికీ, రాజేశ్వరి నాలుగు రోజులు సెలవు పెట్టటానికీ నిర్ణయం చేసుకున్నారు. ఆ మరునాడు తిరుపతి కొండ మీద వెంకటేశ్వరస్వామి సన్నిధిగా మంత్రయుక్తంగా వివాహం చేసుకోవటానికి రాజేశ్వరి అతడిని ఒప్పించింది.

"ఒక చిన్న సంగతి. పెళ్ళి కాగానే ఇక్కడికే వచ్చేయాలి. హనీమూన్ అనీ, ఇదనీ అటూ, ఇటూ వెళ్ళటం నాకు నచ్చదు" అన్నాడు, బుంగమూతి పెట్టిన చిన్న పిల్లవాడిలా.

అతడలా మారాం పెట్టి గునుస్తుంటే ఆమె కెంతో ముచ్చటయింది. "అలాగే. నాకున్నూ అనవసరంగా సెలవు పెట్టడం ఇష్టమా?" అన్నది మురిపెంగా.

ఆ రాత్రికి అతడు అక్కడే భోజనం చేశాడు. రేపటి రోజును గురించి ఎన్నెన్నో పథకాలు వేశారు. ఒకటి ఒకటి పైకి వస్తున్న భావాల నెన్నిటినో మనసులోనే అణుచుకుని అయిష్టంతో అతడికి వీడ్కో లిచ్చిం దామె.

తిరుపతి కొండమీద ఇద్దరికీ శాస్త్రయుక్తంగా వివాహం జరిగిపోయింది. స్వామి దర్శనం చేసుకున్నారు. కానుకలు చెల్లించుకున్నారు. తీపి పదార్థాలతో భోజనం చేసి తిరుగు ప్రయాణ మయ్యారు.

రాజేశ్వరి పెళ్ళి నిశ్చయమైనప్పటి నుంచీ తల్లితండ్రులను తలుచుకుంటూనే ఉంది. తన ఎన్నిక చూసి వాళ్ళెంత సంతోషపడేవాళ్ళో? ఆలస్యంగా పెళ్ళిళ్ళు చేసుకునేవారికి అన్నీ కలిసి రావని తల్లి అన్న దొకసారి. తండ్రి చనిపోయే ముందర తన కిష్టమయితే చదువు తక్కువగా ఉన్నా సరే చేసుకోమన్నాడు. అలాకాకుండా చదువూ, సంస్కారమూ,

అర్థం

పెళ్ళితో అప్పటివరకు కంటున్న కమ్మని కలలు యథార్థం కావాలి. కానీ, ఆ కలలకు పెళ్ళి సమాప్తం కాకూడదు.

—సూక్తి

నాగరికతా, నాజూకూ ఉట్టిపడేట్టుగా ఉండటమూ, హోదా కలవాడు నా దీనాలా లేదా? వాళ్ళే ఇప్పుడు బ్రతికి ఉంటే తన ఎంత మెచ్చుకునేవాళ్ళో? వాళ్ళు ఉంటే సంతోషించే వాళ్ళు కదా అన్న తృప్తి ఇప్పుడు తనకు మిగిలింది.

తిరిగి రాగానే పెద్ద డాక్టరన్నాడు— "ఎవరికీ తెలియకుండా పెళ్ళి చేసుకుంటే సరిపోయిం దనుకున్నారా? మాకు పార్టీ కావాలి" అంటూ.

ఇంటికి వచ్చి రామమోహనరావుగారు— "పార్టీ అంటున్నారు డాక్టర్. ఇవ్వాలా?" అని అడిగింది.

"ఈ అడగటాలు ఏమిటి?" ముఖం చిట్లిస్తున్నాడు.

"ఆనందంగా సంతోషంతో అడుగుతున్నప్పుడు మనం వాళ్ళను చిన్నబుచ్చ కూడదు." ప్రతిపాదించి ఒప్పించింది.

పార్టీకి హాస్పిటల్ స్టాఫంతా వచ్చింది. ఛైర్మన్‌గారితోపాటు ఒకరిద్దరు ఊరి పెద్దలు వచ్చారు.

డాక్టర్ రాజేశ్వర్, రామమోహన రావుల జంటను చూసి అందరూ ముచ్చట పడ్డారు. సుఖ సంతోషాలతో ఉన్న వైవాహిక జీవితాన్ని అందరూ ఆకాంక్షించారు. ఆ మరునాడు ప్రత్యేకంగా ఉపాసుందరమ్మను ఆహ్వానించింది రాజేశ్వరి. ఆమె రాజేశ్వరికి కొత్త చీర కట్టబెట్టి దణ్ణం పెట్టించుకున్నది.

డాక్టరుగా రాజేశ్వరి హాస్పిటల్ డ్యూటీ ఎప్పటి మాదిరిగా చేసుకోవటానికి ప్రయత్నిస్తున్నది. అప్పుడప్పుడు అతడు ఇంట్లో ఒంటరిగా ఉంటున్నాడే అన్న తలంపు వచ్చి బాధిస్తూ ఉంటుంది. మధుర స్మృతులు ఏవో ముసురుకుంటూ ఉంటాయి. వెంటనే ఉలికిపాటుతో ప్రస్తుత కర్తవ్య నిర్వహణకు పూనుకుంటుంది.

ఆమె కొక నూతన జవమూ, జీవమూ కలిగినట్లనిపిస్తూంది.

డ్యూటీనుంచి ఇంటికి రాగానే నవ్వుతూ, తుళ్ళుతూ భోజనాలు ముగిస్తారు. ఒక గంట మధ్య విశ్రాంతి. తరవాత ఒక కప్పు వేడి వేడి టీ తాగి వెళ్ళలేక వెళ్ళలేక హాస్పిటల్‌కు వెళ్ళి ఇంటికి వస్తుంది. కొత్త జంట ఆనందంతో కూర్చుని కబుర్లాడుకుంటారు.

"నిన్నెప్పుడో చూసినప్పటి నుంచీ నేనో మాట అడుగుదామనుకుంటున్నాను. మీ కోసమేనా మొక్కులే పెళ్ళయిన తరవాతనయినా మొక్కు చెల్లించటానికి కూడదా?"

"మొక్కేమిటి?" అడిగింది ఆశ్చర్యంగా.

"అదే — అదే — ఆ గడ్డం మాట! చూస్తే అన్నయ్యలాగా అనిపించేటట్టు!" నవ్వింది.

"ఓ అదా?" పకపకా నవ్వాడతను. "గడ్డానికీ, మొక్కుకీ ఈ రోజుల్లో సంబంధం లేదు. ఇది ఈ నాటి ఫాషన్. నీ కేమయినా అభ్యంతరమా? చెప్పు" అన్నాడు కొంటెగా నవ్వుతూ.

తల వంచుకుంటూ "నా కే మభ్యంతరం?" అన్నది.

అతడు గర్వంగా గడ్డం సవరించుకుంటూ నవ్వాడు.

"సరే — అది పోనీయండి. మనం ఫొటో తీయించుకోవాలి. తిరుపతిలో వీలుపడింది కాదు. ఈవేళ మా హాస్పిటల్‌కు ఒక మంచి ఫొటోగ్రాఫర్ వచ్చాడు. రేపు మనింటికి రమ్మన్నాను" అన్నది సంబర పడుతూ.

పకపకా నవ్వాడు. "ఫొటో ఎందుకు? ఎదురుగా మొద్దంత మనిషిని నే నుండగా?"

"అదొక సరదా. మన ఇద్దరి ఫొటోలు ఫ్రేములో పెట్టి బల్లమీద పెట్టుకోవాలి. ఇది నా కోరిక. ఇదయినా తీర్చ మన్నించకూడదా?" గునిసింది.

"సరే. నీ సరదా నే నెందుకు చెడగొట్టాలి. నీ మాట కాదని నిన్నెందుకు చిన్నబుచ్చాలి." ఒప్పుకున్నాడు.

ఫొటో తయారయిన తరవాత ఫ్రేములో బిగించి ఆమె తన బల్లమీద పెట్టటమూ, ఆమె లేనప్పుడు అతడు దానిని తీసి పుస్తకాల చాటున పెట్టటమూ రోజూ జరుగుతూంది.

"అయ్యో, మన ఫోటో! మన ఫొటో!" అంటూ రాజేశ్వరి హాస్పిటల్ నుంచి వచ్చిన తరవాత ఆదుర్దాతో వెతికి బయటికి తీసి కొంగుతో తుడిచి, ఒకసారి కళ్ళారా చూసుకుని బల్లమీద పెట్టుకుంటుంది.

అతడు మనసులో నవ్వుకుంటాడు.

"అబ్బ, మీలో ఎంత చిలిపితనం ఉంది?" అంటుంది అప్పుడప్పుడు రాజేశ్వరి.

"నే నో మాట చెప్పనా? పెళ్ళయే వరకూ భర్తకు భార్య మీద మోజూ, ప్రేమా నటన. పెళ్ళయిన తరవాత భార్యకు భర్త మీద మోజూ, ప్రేమా నటన! ఎంత నిజం చెప్పండి?" అన్నది గమనించుకోమన్న అతడి తెలివి ఆడిస్తూ.

"[illegible] పిల్లలకి, [illegible] పోసిక లక్షరాలతోనూ, [illegible] సంతోషిద్దామని [illegible] అంటారు. వాటిని పట్టుకొని [illegible] జీవితాలు [illegible] బాధిస్తారు." [illegible] పెట్టాడు.

"[illegible], మా కెపిరిపోయ [illegible] గౌరవమూ, భక్తి ఉన్నాయా?" [illegible] ఉంది రాజేశ్వరి.

సమాధానంగా [illegible] చిరునవ్వు నవ్వుతాడు.

"ఉన్నట్టుండి మా పెళ్ళి అయిపో[illegible]యింది." [illegible] నిట్టూర్చింది.

"ఇప్పుడా [illegible] చెయ్యటం? మన పెళ్ళయి [illegible] రెండు [illegible] ఉద్యోగానికి రాజీనామా ఇచ్చాను. మన [illegible] గవర్నమెంటు [illegible] సంపాదిస్తున్నాను." [illegible] కార్యాన్ని గురించి [illegible]

"[illegible], ఇంట [illegible] నాకు [illegible] ఎప్పుడు [illegible] పడిపోతున్నావు." [illegible]

"[illegible] విషయాల[illegible], [illegible] రావాలి, రాజీ! [illegible] బాధపడుతున్నావో [illegible]" అని [illegible] లాగుతూ, "మంచి చెబితే అందులో విశేషం ఏముంటుంది?" అన్నాడు.

ఆమె మనసులో ఎంతో [illegible] గంటలు మోసింది. గుండె పెట్టీలు కొట్టింది.

"మరి మా సామాను? ఆ ఊరి నుంచి తెచ్చుకోవద్దా? [illegible] ఇల్లు ఖాళీచేసి ఆ సామానేదో తీసుకురండి." [illegible] బాధ్యతను గుర్తుచేసింది రాజేశ్వరి.

"మొన్నటివరకూ [illegible] నాకేం సామానుంటుందని? అప్పుడి నుంచి వచ్చేటప్పుడే నాకు ఉన్న కాంప్ కాట్, ఒక స్టౌ నౌకరు కిచ్చేసి ఇల్లు ఖాళీ చేశాను. సరేనా? అప్పుడు ఇల్లుంటే ఇంకెంతో సామానుండేది. కాని, లేదుగా?" అన్నాడు.

ఆ నాడు హాస్పిటల్లో రాజేశ్వరికి పని ఎక్కువగా ఉంది. రెండు సార్లు కాఫీ తెప్పించుకుని తాగింది. ఏమిటో ఈ మధ్య నీరసంగా ఉంటూంది. కళ్ళు తిరిగినట్టు వుతున్నది. ఇంటికి వెళ్ళి ఫాన్ వేసుకుని మంచంమీద విశ్రాంతిగా పడుకుందామా అనిపిస్తున్నది. కాని, డ్యూటీ అంటే డ్యూటీయే. ఈవేళ అంతా [illegible] ఓ [illegible] రోజుల [illegible] పెట్టాలి. రామమోహనరావు ఎందుకని [illegible] అడిగిన [illegible] ఊరించి, [illegible], [illegible] 'ప్లీజ్', చెప్పవూ?' [illegible] అడిగించుకుని మరీ చెప్పాలి కథ [illegible].

[illegible] కుర్చీ మీద [illegible] అయ్యాకోసం [illegible]. [illegible] నిమిషం [illegible] కొట్టింది. కాని, అయినా రాలేదు.

విసుగుతో [illegible]. తొందరగా ఇంటికి వెళ్ళాలి. [illegible] నుంచి [illegible] కూడా నడవలేదు.

[illegible] కొట్టింది. ఆయా [illegible] చింది. [illegible] చూసింది. ఇద్దరు పోలీసు ఆఫీసర్లు చేతికర్ర ఊపుకుంటూ లోపలికి వస్తున్నారు.

వాళ్ళను చూడగానే రాజేశ్వరికి మరింత నీరసం వచ్చింది. ఏదో పోలీసు కేసు ఉంది కాబోలు. నీళ్ళడిగే ప్రశ్న లన్నింటికీ జవాబు లిచ్చేటప్పటికి తల ప్రాణం తోకకు వస్తుంది. ఎంత ఆలస్యం చేస్తారో? ఈ ప్రాణం అప్పటి వరకు ఉంటుందా?

[illegible] రెండు కుర్చీలు చూపించింది [illegible]. [illegible] వాళ్ళ [illegible] ఎదురుచూస్తున్నది.

"డాక్టర్! [illegible] క్షమించాలి. మేము [illegible]. మే మెప్పుడూ అందరినీ బాధించటానికే వస్తాం. మా ఉద్యోగాలే అటువంటివి" అన్నా డొక ఆఫీసరు క్షమాపణ నర్తిస్తూ.

"ఉద్యోగ ధర్మం మరి. మేమూ అంతే. అందరినీ సూదులతో గుచ్చుతాము. చేదు మందు లిస్తాము. కత్తి పెట్టి కోస్తాము. ఏమయినా, మా కటయినా—అందరి మంచికోసమే కదా చేసేది?" వాళ్ళు వచ్చిన పనేమిటో త్వరగా చెప్పమన్నట్టు చూసింది.

"సారీ, డాక్టర్! మేము ఒక అపరాధి కోసం రెండేళ్ళ నుంచి తిరుగుతున్నాం. అతడు ఒకచోట ఒక అమ్మాయిని పెళ్లిచేసుకుని నెల రోజుల తరవాత ఆమె నగలన్నీ తీసుకుని పారిపోయాడు. ఇంకొకచోట ఒక [illegible] పిల్లను పెళ్లి చేసుకుని ఆరు నెలలు కాపురంచేసి, ఆమె దాచుకున్న వెయ్యి రూపాయలు తీసుకుని పరారీ అయ్యాడు. ఇక పల్లెటూళ్ళో సర్పంచ్ ఇంట్లో అతిథిగా ఉండి, చాలా మర్యాదగా మెలుగుతూ పదిహేను వందల రూపాయలతో రాత్రికి రాత్రి పారిపోయాడు. ఏడాది క్రిందట నాగార్జున సాగర్ ప్రాజెక్టులో పనిచేస్తున్న ఇంజనీరు ఇంట్లో వెయ్యిపేల రూపాయలు—పిల్ల పెళ్ళికి కట్నం ఇవ్వాలని—దాచుకున్నారట. ఆయన భార్యను మంచానికి కట్టేసి సొమ్ము తీసుకుని పారిపోయాడు. అతడు ఇప్పు డీ ఊళ్ళో ఉన్నాడని తెలిసి పట్టుకోవటానికి వచ్చాం" అన్నాడు.

"దొంగా ఒక మనిషే కదండీ—ఈ రోజుల్లో ప్రతి మనిషీ టెరలీన్ బట్టలు వేసుకుంటున్నాడు. అందులో దొంగ లెవరో, పెద్దమనుషు లెవరో ఎలా తెలుసుకోవటం?" అన్నది, ఆయన చెప్పిన కథ ఎంత పెద్దదో అనుకుంటూ.

"ఆ అదే నేను చెప్ప వచ్చింది కూడా. చూడండి అతడి ఫోటో." జేబులోనుంచి తీసి ఆమె చేతి కిచ్చాడు.

పోలీసు ఆఫీసరు ఆ ఫోటో [illegible] పంతో గడ్డమూ, సైడ్ లాక్స్ దిద్ది, "ఇప్పుడు గుర్తు పడతారా?" అంటూ ఆమె ముందుకు నెట్టాడు ఫోటోను.

దాన్ని చూస్తూనే కెవ్వున కేకపెట్టబోయి పెదవుల మీద చెయ్యి పెట్టి నొక్కుకుంది.

"సారీ, డాక్టర్! మా బాధ్యతేమిటో ముందే చెప్పాముగా. అతడిని మీ ఇంట్లో ఉండగా బంధించాం. నమస్తే" అంటూ లేచి రెండడుగులు వేసి, అంతలోనే వెనక్కు తిరిగి—"మీరు అతడితో ఏమయినా మాట్లాడాలంటే మాట్లాడవచ్చు. గేటు దగ్గర పోలీసు కస్టడీలో ఉన్నాడు" అన్నాడు.

కళ్ళు మూసుకుని తల అడ్డంగా తిప్పింది. వాళ్ళిద్దరూ వెళ్ళిపోతున్నట్టుగా బూట్ల శబ్దము వినబడుతున్నది.

రాజేశ్వరికి భూమి గిర్రున తిరుగుతున్నట్టుగా ఉంది. గుండె గబగబ కొట్టుకుంటున్నది. త నెంత మోసపోయింది? ఇంతకాలమూ పెళ్ళి చేసుకోకుండా ఉండీ ఉండీ ఎటువంటి వాడి సాహచర్యాన్ని అనుభవించింది? ఎన్నో చోట్ల స్త్రీల శీలాన్ని, ధనాన్ని అపహరించిన దుర్మార్గుడా అతడు?

కళ్ళు గట్టిగా మూసుకుంది. కన్నీరు జలజలా చెంపల మీదుగా దొరలింది.

బాగ్ తెరచి దానిలో భద్రపరుచుకున్న రామమోహనరావు ఫోటో చేతిలోకి తీసుకుంది. నవ్వు లొలికిస్తూ చిలిపిగా చూసే కళ్ళు ఆమెను కవ్విస్తున్నాయి. ఆ కళ్ళే అతడు పరిచయమైనప్పటి నుంచీ రాత్రిం బవళ్ళు ఆమెను వెంటాడాయి. ఆ కళ్ళే ఆమెలోని స్త్రీత్వాన్ని మేలుకొలిపాయి. ఆ కళ్ళే ఆమె హృదయ కవాటాన్ని తెరిపించాయి. ఆ కళ్ళే ఆమెలో నవ చైతన్యాన్ని నింపాయి. [illegible] ఒప్పించాయి.

'రామ్, [illegible]? [illegible] దాన్ని [illegible] గుండె [illegible] ఫోటోను పెదవుల [illegible] బరువుగా నిట్టూర్చింది.

'రామ్ నీ వెక్కడికి వెళతావు? ఎక్కడికి వెళ్ళగలవు? నీవు నా ఒడిలో [illegible] లోనుంచి పోలేవు.'

ఆదుర్దా [illegible] వారిస్తోన్నట్టు తెలుసు. [illegible] చూసిన [illegible] రూపం — [illegible] ఉంటుందా? [illegible] ఫోటో [illegible]

[illegible] కలిపోయింది. [illegible] ఎన్నాళ్ళకు తిరగగలడు? [illegible] వాళ్ళకు [illegible] ముఖం చూపించగలదు? నలుగురూ నాలుగు మాటలు అంటూ ఉంటే తాను భరించగలదా?

దీర్ఘంగా ఆలోచించి [illegible] ఉత్తరం రాసి [illegible], తన కొక నెల రోజులు సెలవు కావాలంటూ. సామాను సర్దుకుని గుంటూరు వెళ్ళమని గోవిందమ్మకు కబురు పంపించింది. [illegible] స్టేషనుకు వెళ్ళింది. రెండు బస్సులు మారితే గాని, తను తిరుపతి చేరలేదు.

కొండమీదికి వెళ్ళి, 'స్వామీ! నీ సమక్షంలో నీవు సాక్షిగా జరిగిన పెళ్ళి పవిత్రమయింది దనుకుంటే మోసపుచ్చావా?' అని అడగాలని డాక్టర్ రాజేశ్వరి ఆత్రపడిపోయింది.

దారిపొడుగునా రామమోహనరావు నవ్వుముఖం, చిలిపికళ్ళు ఆమె వెంటాడుతూనే ఉన్నాయి.

'రామ్! నిన్ను మరిచిపోలేను. నీ కొరకు ఎంతకాలమయినా నిరీక్షిస్తాను.' రామమోహనరావు ఫోటో [illegible] గుండెకు బలంగా హత్తుకుంది.

ఆమె వెంకటేశ్వరస్వామితో తన గోడంతా వెళ్ళబోసుకుంది. తన కర్తవ్య మేమిటో చెప్పమని ప్రతి రోజూ స్వామి [illegible] దర్శించుకుంటున్నది.

ఒకనాటి ఉదయం స్వామి తన నాథే [illegible] విదేశాలకు వెళ్ళటానికి ఏర్పాట్లకు గాను తిరుపతి నుంచి బయలు దేరింది డాక్టర్ రాజేశ్వరి. *